

УДК 81:1(470+571)"18/19"

Свищо В.Ю.

кандидат філософських наук, старший викладач
кафедри філософії, ДВНЗ Ужгородський
національний університет (Україна, Ужгород),
sv.vica@rambler.ru

Натуралістично-психологічна парадигма тлумачення Рігведи

Д. Овсянико-Куликовським

Звернено увагу на один з найменш досліджених аспектів творчості Д. Овсянико-Куликовського як у вітчизняному, так і зарубіжному інтелектуальному дискурсі – ведологію. Теоретичні узагальнення ведології стали, по-перше, своєрідним емпіричним ґрунтом становлення лінгвофілософської проблематики, по-друге, відкрили можливість для переосмислення особливостей духовного розвитку людства на ранніх стадіях соціокультурного розвитку, по-третє, сформували теоретичне тло спростування європоцентристських тенденцій інтелектуального дискурсу XIX ст.

Головна увага приділяється вивченню особливостей тлумачення Рігведи Д. Овсянико-Куликовським та виявленню місця лінгвофілософської проблематики в цій діяльності. Теоретичним тлом розвитку натуралістично-психологічної парадигми тлумачення текстів Рігведи Д. Овсянико-Куликовським стала ідея В. фон Гумбальдта про те, що мова є функцією душі. Тлумачення текстів Рігведи у творчості Д. Овсянико-Куликовського відбувалося в контексті позитивістського еволюціонізму, проте мислитель так і не зміг повністю дистанціюватися від натуралістичної її інтерпретації.

Ключові слова: лінгвофілософія, ведологія, мова, світогляд, натуралізм.

V. Svyscho, Ph. D., senior lecturer of the Department of Philosophy, Uzhgorod National University (Ukraine, Uzhgorod), sv.vica@rambler.ru

**Naturalistic and psychological paradigm of the Rigveda`s interpretation by
D. Ovsyaniko-Kulikovskiy**

Attention is referred to one of the least studied aspects of D. Ovsyaniko-Kulikovskiy`s work in native and foreign intellectual discourses - Vedas. Theoretical generalization of Vedas were, first, a kind of empirical base formation linguophilosophical issues, second, opened an opportunity for rethinking features of spiritual development of mankind in the early stages of its social and cultural development, third, formed the theoretical background of disproving intellectual discourse trends of Europocentrism in the nineteenth century.

The main attention is paid to learning features interpretations of Rigveda by D. Ovsyaniko-Kulikovskiy and identifying the place of linguophilosophical problems in this activity. The theoretical background of naturalistic and psychological paradigm interpretation of the Rigveda`s texts by D. Ovsyaniko-Kulikovskiy was the idea of W. von Humboldt that language is a function of the soul. Interpretation of Rigveda in D. Ovsyaniko-Kulikovskiy`s works occurred in the context of positivistic evolutionism, but a thinker could not completely distance itself from its naturalistic interpretation.

Keywords: *linguophilosophy, the Vedas, language, worldview, naturalism.*

Свищо В.Ю., кандидат философских наук, старший преподаватель кафедры философии, ГВУЗ Ужгородский национальный университет (Украина, Ужгород), sv.vica@rambler.ru

Натуралистически-психологическая парадигма толкования Ригведы

Д. Овсянико-Куликовским

Обращено внимание на один из наименее исследованных аспектов творчества Д. Овсянико-Куликовского как в отечественном, так и зарубежном интеллектуальном дискурсе – ведологию. Теоретические обобщения ведологии стали, во-первых, своеобразной эмпирической почвой становления лингвофилософской проблематики, во-вторых, открыли возможность для переосмысления особенностей духовного развития человечества на ранних стадиях социокультурного развития, в-третьих, сформировали теоретический

фон опровержения европоцентристских тенденций интеллектуального дискурса XIX в.

Главное внимание уделяется изучению особенностей толкования Ригведы Д. Овсянико-Куликовским и выявлению места лингвофилософской проблематики в этой деятельности. Теоретическим фоном развития натуралистически-психологической парадигмы толкования текстов Ригведы Д. Овсянико-Куликовским стала идея В. фон Гумбольдта о том, что язык является функцией души. Толкование текстов Ригведы в творчестве Д. Овсянико-Куликовского происходило в контексте позитивистского эволюционизма, однако мыслитель так и не смог полностью дистанцироваться от ее натуралистической интерпретации.

Ключевые слова: *лингвофилософия, ведология, язык, мировоззрение, натурализм.*

Становлення світогляду Д. Овсянико-Куликовського відбувалося в контексті провідних європейських та вітчизняних філософських інтенції XIX ст., його зацікавлення санскритом та індійським світоглядом видається цілком очевидним. Як відомо, бурхливий розвиток мовознавчих досліджень на зламі XVIII – XIX ст. був, з одного боку, обумовлений розвитком порівняльного мовознавства, яке зосереджувало свою увагу на компаративному аналізі санскриту та індоєвропейських мов. Ця традиція була започаткована Ф. Шлегелем, лінгвофілософські ідеї та мовознавчі розвідки якого, без сумніву, мали значний вплив на становлення світогляду Д. Овсянико-Куликовського.

Криза позитивізму, яка спостерігається наприкінці XIX ст. обумовила формування принципово нових підходів до вивчення, з одного боку, історичної дійсності, а з іншого – історичних текстів. Зародження нових тенденцій в історичній науці, й, зокрема, ведології прийнято пов'язувати зі здобутками світської науки, і в цьому відношенні формування нових методів інтерпретації Рігведи, безсумнівно, належить Д. Овсянико-Куликовському. Однак, якщо бути більш точними і науково виваженими, то варто визнати, що в російському

світогляді XIX ст. ця тенденція почала зароджуватися в християнській філософії, а її становлення варто пов'язувати з науковими дослідженнями арх. Хрисанфа. Він першим усвідомив необхідність поділу язичницького натуралізму на об'єктивний і суб'єктивний. Згодом, абсолютно самостійно цю необхідність обґрунтує Д. Овсяннико-Куликовський у численних працях присвячених ведійській міфології.

Спадщина Д. Овсяннико-Куликовського з питань герменевтики тексту Рігведи досить поважна. Вчений у своїх ведологічних дослідженнях зачіпає проблеми хронології ведичної епохи і текстів Рігведи, особливості соціокультурного життя аріїв та теорії завоювання Індії, загальної класифікації згаданих у цій духовній пам'ятці божеств тощо. Чільну увагу приділяє вчений культу Агні, Індри, Адіт'їв та Соми.

Д. Овсяннико-Куликовський, на противагу своїм попередникам не побоїться окреслити хронологічні рамки того явища, яке він називає ведаїзмом, і яке стало об'єктом його власних досліджень. Зважаючи на суперечності, які зустрічаються в роботах вченого, ми акцентуємо увагу лише на загальних тенденціях вирішення даного питання вченим і зазначимо, що хронологічні рамки ведаїзму сягають приблизно 1500 – 800 рр. до н.е. Щоправда у роботах вченого зустрічаються і більш вузькі його рамки, наприклад, 1000-800 рр. до н.е. [2, с. 91].

Вивчаючи стародавньо-індійський період релігії і міфології індійців (ведаїзм), Д. Овсяннико-Куликовського цікавили питання, пов'язані з розвитком індоєвропейських мов і санскриту, також як і питання щодо релігійного вірування, культу та міфології. Д. Овсяннико-Куликовський намагався проаналізувати старовинні гімни Рігведи, що відносились до бога Соми, із соціально-психологічної точки зору, вважаючи, що мова є найкращим відображенням первинного мислення та свідомості. У його магістерській дисертації (яку він успішно захистив і став магістром порівняльного мовознавства й санскриту) була здійснена спроба простежити за допомогою мовознавства зв'язок (еволюцію) між «культом» мови (співу), п'яного напою та вогню на ранніх ступенях розвитку суспільства. «Вакхічні культу» – це культ

Діоніса у греків, Наота – у іранців та Сома у індійців. Сома у стародавніх індійців вшановувався не тільки як Бог. Таку назву мав і п'яний напій, який виливався під час жертвопринесення. Тоді зрозумілим стає зв'язок між Сома – п'яним напоєм та співом, що супроводжував ритуали.

Теоретичним тлом формування натуралістично-психологічної парадигми у творчій спадщині Д. Овсянико-Куликовського стала робота В. Гумбольдта «Про відмінність будови людських мов і її вплив на духовний розвиток людства» [6]. В цій праці німецький мислитель одним із перших висловив думку про те, що мова – це не якась «річ», щось зовнішнє та об'єктивне у відношенні до людини. Мова – це завжди функція людської душі. Цією думкою, мислитель започаткував, з одного боку, дослідження мови як явища суто психічного, а з іншого – думку про лінгвістику як психологічну науку. Не менший вплив на становлення психологічної концепції Д. Овсянико-Куликовського мала й думка про тісний взаємозв'язок мови та мистецтва.

Беручи за теоретичну основу думку про важливу роль психологічного чинника розвитку людства та культури, Д. Овсянико-Куликовський акцентує увагу на тому, що провідна роль в сукупності цих психічних факторів належить екстазу. «Історія танців, історії співу, музики і поезії, різні сторони релігійного життя людства, і, нарешті, сукупність явищ, пов'язаних з вживанням п'яних напоїв і наркотичних засобів... все це разом узяте зводиться, в своїй психологічній основі, до історії культурно-психічного фактору, що називається екстазом» [4, с.4].

Розглядаючи екстаз як головний психологічний фактор розвитку людства Д. Овсянико-Куликовський, розвиваючи думки В. фон Гумбольдта та О. Потебні доводить, що мова, яка у давніх суспільствах тісно пов'язана з поезією та музикою, має психологічні елементи екстазу, який породжується ритмом. «Звертаючись до мови, – зазначає Д. Овсянико-Куликовський, – ми бачимо, що їй притаманний ритмічний початок, який постає як невід'ємна її складова, її душа» [4, с.5]. Разом з тим, вчений визнає, що мова у свідомості давніх арій

мала надзвичайно важливе значення – вона поєднувала людей між собою, забезпечувала космічну єдність людей і богів.

Зроблені нами попередні зауваження дають всі підстави стверджувати, що розвиток психологічної теорії тлумачення Рігведи Д. Овсянико-Куликовським відбувався, з одного боку, на теоретичному тлі робіт його ідейних попередників (зокрема, В. фон Гумбольдта), а з іншого – в тісному взаємозв'язку з тлумаченням вченим двох ведійських культів – Соми і Мови-Вач крізь призму екстазу. Запозичений у О. Потебні методологічний підхід, яскраво виявляє взаємообумовленість психічних та фізіологічних процесів та дає можливість пояснити місце мови в світоглядних уявленнях давніх аріїв.

Намагаючись обґрунтувати психологічну парадигму тлумачення Рігведи, Д. Овсянико-Куликовським все ж залишається у ідейному полі натуралістичної парадигми. Ця тенденція у творчій спадщині мислителя, на наш погляд, обумовлена його неспроможністю побачити символічний зміст Рігведи, зокрема, богині Вач.

Ймовірніше за все, саме неспроможність зрозуміти символічний зміст Рігведи, з одного боку, та опосередкований характер вияву Вач у Рігведі, з іншого – змушує Д. Овсянико-Куликовського розглядати Мову-Вач у тісному взаємозв'язку з Сомою, які, за твердженням дослідника, спочатку мають суто космологічну природу і виявляються аналогічно Агні у вигляді дощу. «Хмари розглядалися як небесні скали, від зіткнення яких породжувався вогонь блискавок – арат-парат (син води). Пролиття небесного Соми, так само як і приготування земного, супроводжувалося мовою: це небесне дієслово, яке чути в гуркоті грому» [1, с.219].

Таким чином, Мова-Вач аналогічно до Соми та Агні, за твердженням Д. Овсянико-Куликовського мала свій космічний вияв, при чому виявлялася вона не тільки в грозовому, але й дощовому уявленні. Адже, мова, зазначає мислитель завжди розглядалася як щось рідке, плинне, таке що ллється – образ, що витікає з ритмічної природи мови. При чому, зазначає Д. Овсянико-Куликовський, індоарійська традиція тлумачення мови яскраво проявляється в багатьох мовах, в

тому числі й нашій [мова йде про російську мову]. «Ми дотепер говоримо: мова ллється, пісні течуть, плавна мова тощо» [1, с. 219].

Особливого значення, зазначає Д. Овсянико-Куликовський Мова-Вач набуває у гімнах присвячених Сомі, тут ці два божественні початки розглядаються у діалектичній єдності, з одного боку, Мова породжує Сому, а з іншого – «Сома рушає мовою як гребець човном» або ж «Сома сколихнув хвилю Мови, – гімни, як ріку» [1, с.218]. В результаті ж Сома і Мова разом виявляються у вигляді дощу, і в цьому контексті Мова розглядається як волога небесна.

Однак, зазначає Д. Овсянико-Куликовський, мова не тільки ллється, вона не тільки тече, але й запалює та світить, мова аналогічно Сомі та Агні приводить в екстаз (brahman). Саме в цих психічних станах екстазу, що зумовлювався, з одного боку, співом гімнів, а з іншого – вживанням п'яних наркотичних напоїв, ведійській релігійній свідомості, відкривається світло тієї божественно-містичної сутності світу світових процесів, приєднання до яких (через той же екстаз), дає всьому світу силу життя і робить богів і людей безсмертними. Саме стан екстазу породжував уявлення про те, що існує інше, вічне, божественне життя чи, якщо бути більш точними, безсмертя. Тобто, екстаз є тим психологічним фактором, який формує основу релігійного досвіду.

Обґрунтування космологічної концепції Мови, давало Д. Овсянико-Куликовському можливість пояснити власну психологічну парадигму інтерпретації гімнів Рігведи. Український дослідник доводить, що індоарії користуючись аналогіями вбачали в Мові ту ж саму божественну природу, що мали Агні та Сома: мова «вселяється в людей, ховається в людях, як невидима, невідчутна, і раптом виявляється, як щось, що звучить, співає, на крилах ритму перелітаючи від людини до людини» [1, с. 215]. Іншими словами, Мова-Вач у гімнах Рігведи, на думку Д. Овсянико-Куликовського, постає як щось «об'єктивне, незалежне від людини, що молиться; це аж ніяк не проста функція людської душі, це – як би самостійні і до того ж обдаровані надприродною силою істоти... це «богині мови»... «молитви» і гімни об'єктивувалися і обожнювалися» [5, с. 673].

Говорячи про об'єктивацію та обоження Мови-Вач у Рігведі, Д. Овсянико-Куликовський все ж визнає, що персоніфікованою богинею вона стає тільки в пізніх гімнах. «Образ Мови, як верховної богині і цариці богів, має розглядатися як кінцевий результат думки, яка в ході віків розробляла космічну і також культову ідею Мови» [1, с. 223]. На ранніх же стадіях розвитку індоарійського мислення мова розглядалася, насамперед, як своєрідний стихійний початок, який пронизує всі сфери буття – світ богів і світ людини поєднуючи їх між собою.

Припущення Д. Овсяника-Куликовського щодо космологічного значення Мови далеко не безпідставне, оскільки Мова поряд з Агні та Сомою є вічною, вона «єдина в своїй сутності, проявляється у всій багатоманітності мов, молитов, гімнів тощо, знаходиться в один і той же час і в устах людей, і в громах, і в світлових явищах» [1, с. 223–224]. Завдяки всепроникності, Мова, аналогічно Агні, пов'язує між собою два світи – світ богів і світ людини, «вона, – пише Д. Овсянико-Куликовський, – є посередником між богами і людиною, як вісниця богів і людей вона тим самим передбачала роль священного вогню. Як джерело екстазу вона передувала п'янкомому напою: культ мови, – зауважує Д. Овсянико-Куликовський, – був першим «вакхічним культом» » [1, с. 215].

Як бачимо, Д. Овсянико-Куликовський, розглядаючи процес обоження мови, з одного боку, підкреслює її психологічне значення, а з іншого – не виходить за рамки позитивістських методологічних настанов. Вчений приділяє детальну увагу процесу обоження мови, показуючи еволюцію давньоарійського мислення – від натуралізму до психологізму. У його концепції тлумачення Рігведи яскраво проглядається думка про те, що спочатку мова має суто космологічний вияв, згодом ця космологічна стихія обожнюється і, врешті, персоніфікується.

Аналізуючи тексти Рігведи Д. Овсянико-Куликовський підкреслює тісний взаємозв'язок між цими двома сферами, космосом і культом, між цими двома порядками, аналогічними і співвідносними, пов'язаними споконвіку таємничим зв'язком. «Якщо культ залежить від космосу (бо від нього отримує свій «матеріал»), то космос, в свою чергу, – за твердженням мислителя, – знаходиться

в прямій залежності від культу, бо в таїнстві останнього цей матеріал так сконцентрований і організований, що стає могутньою силою, магічно впливає на весь світ. Ця сила, – підкреслює Д. Овсянико-Куликовський, – перебуває в руках людей, – і люди управляють космосом «уздою культу» [1, с. 205].

Тісний взаємозв'язок між космосом і культом у Рігведі, за твердженням Д. Овсянико-Куликовського, позначається словом Rtam – «це щось організоване і пущене в хід як своєрідний механізм» [1, с. 206]. При чому, у відношенні до культу, Rtam означає строгий порядок дії під час здійснення жертвопринесення – «струнка система священнодійства і співу встановлена одвіку і, якої непорушно дотримуються у всіх своїх частинах подробицях» [1, с. 207]. Фактично, саме Rtam культу є тим чинником, який, за твердженням американського антрополога Р. Раппапорта, формує почуття нумінозного. На думку Р. Раппапорта, під час Rtam культу (ритуалу) «значення стає станом буття. Воно тепер не преференціальне, а виступає станом суб'єктів, які більше не відрізняються від того, що значимо для них. Може виникнути безпосереднє, незаперечне почуття єдності з іншими або навіть з космосом в цілому, коли те, що значимо, і ті, для кого воно значимо, стають одним» [7, с. 393].

Стан в якому перебуває людина під час жертвопринесення (ритуалу) – екстаз (Д. Овсянико-Куликовський), на думку Р. Раппапорта, не можна пояснити, його не можна висловити, його можна тільки пережити в процесі самого жертвопринесення. Цей стан – комунітас, за твердженням американського мислителя, постає своєрідним результатом єдності священного (продукт мови) і нумінозного (продукт емоцій), яка формується в ході літургійного порядку (Rtam культу – Д. Овсянико-Куликовський).

Психологічне значення мови Д. Овсянико-Куликовський виводить зі специфіки інтерпретації взаємозв'язку (Rtam) культу з космосом, на основі якого формується почуття нумінозного, психічним виявом якого на ранніх стадіях суспільного розвитку є екстаз. Останній породжується культовою (молитви та дії) діяльністю людини, що дає всі підстави вважати, що саме людина та її мова, яка на рівні культу постає у вигляді молитви, з одного боку, виступає запорукою

існування богів та всесвіту, а з іншого – є засобом керування богами (природними явищами).

Д. Овсянико-Куликовський доводить тісний взаємозв'язок між культом і космосом, які керуються єдиним законом *Rtam*. Культ, з одного боку, виступає своєрідним відображенням космічного *Rtam*, а з іншого – є великим знанням в руках людини, яка отримала здатність керувати космічними процесами. При чому, людина здатна керувати богами (природними явищами), однак вона не здатна змінити сам *Rtam*.

Відтворюючи специфіку космологічних уявлень індоаріїв, Д. Овсянико-Куликовський все ж не доводить до логічного завершення іманентно присутню в його творах ідею про креативну роль Мови-Вач, молитви, яка у Рігведі розглядалася як творець Всесвіту. Ймовірніше за все, такий підхід був обумовлений, з одного боку, розмитістю космологічної концепції Рігведи, а з іншого – тим, що творці у Рігведі не керуються ніякими задуманими планами, а діють як ремісники.

Взаємозв'язок самосвідомості та мови, який лише іманентно присутній у запропонованій Д. Овсянико-Куликовським інтерпретації Рігведи не дає достатнього пояснення того, яким же чином молитви, гімни породжують буття (в тому числі і буття богів). Власне, в цьому контексті, на наш погляд, виявляється слабкість пояснювальної здатності запропонованої Д. Овсянико-Куликовським концепції інтерпретації Рігведи. Мислитель йдучи в ногу з гімнами самого твору, повністю залишає поза своєю увагою, специфіку народження буття та богів. В цій концепції ще немає того чіткого розуміння значення свідомості і слова, яке іманентно присутнє було вже у творах його попередників (В. фон Гумбольдта та О. Потебні), які говорили про внутрішню форму слова, що, виявляє у поетичній творчості повноту чуттєвого образу переданого мовою, і ще більше у концепції сучасної дослідниці Рігведи Т. Єлізаренкової.

Запропоноване Т. Єлізаренковою пояснення онтологічного значення мови, дає можливість зрозуміти креативну функцію мови. Остання, у запропонованій

Д. Овсянико-Куликовським інтерпретації Рігведи тісно пов'язана з внутрішнім розвитком свідомості, полягає перш за все у «покладанні імен», які забезпечують існування космосу у його єдності. При чому, у творчій спадщині українського мислителя, яскраво проглядається подвійне значення мови, яка з одного боку, виступає стихійним (повітряним) початком, який іманентно присутній у природних явищах, виявляється через розвиток свідомості людини як мова людська, слова якої формують космос – макрокосм і мікрокосм, єдність яких усвідомлюється лише через Rtam, якому підкоряються і боги і люди.

Показово, що Д. Овсянико-Куликовський підійшовши досить близько до виявлення двох паралельних змістів Рігведи – містичного та профанного (натуралістичного), все ж не може позбутися багажу сучасної йому науки, і знову ж таки повертається до натуралістичного тлумачення Соми. Такий підхід звичайно обумовлений тим, що мислитель знаходиться під сильним впливом ідей своєї епохи – в цей час саме слово «містичне» є майже лайливим. Він «знає, наскільки можна довіряти свідченням туманних, містичних місць, які відрізняються риторичною штучністю і багаті. У них все, так би мовити, складено; в них немає... простоти і наївності... у вигляді якоїсь хитромудрої антитези чи іншої хитрої думки зіставляються і переплутуються різні концепції і образи, хоча й належать одному і тому ж божеству, але не узгоджуються між собою – бо виникли в різний час і належать різним фазисам у розвитку його концепції» [3, с. 24].

Виходячи з аналізу праць Д. Овсянико-Куликовського можемо зробити висновок, що Сома у гімнах Рігведи – це персоніфікований екстаз, якого досягає людина або ж в результаті співу, або ж в результаті вживання п'яного напою.

Отже, теоретичним тлом розвитку натуралістично-психологічної парадигми тлумачення текстів Рігведи Д. Овсянико-Куликовським стала ідея В. фон Гумбальдта про те, що мова є функцією душі. Реалізація цієї ідеї під час тлумачення текстів Рігведи здійснюється у тісному взаємозв'язку з тлумаченням двох давньоарійських культів – Мови-Вач та Соми крізь призму екстазу. Останній є тим психологічним фактор, який породжує релігійне почуття.

Зважаючи на те, що формування нових теоретико-методологічних засновків тлумачення текстів Рігведи у творчості Д. Овсянико-Куликовського відбувалося в контексті позитивістського еволюціонізму, він так і не зміг повністю дистанціюватися від натуралістичної її інтерпретації, залишивши мову суто повітряною стихією.

У ході наукової дискусії з представником натуралістичної парадигми інтерпретації рігведійських гімнів В. Міллером, Д. Овсянико-Куликовський довів правоту розробленого ним психологічного розуміння Сомі. Однак, після цього дослідник відмовився від подальшої розробки психологічної парадигми і пішов на поступки прихильникам натуралістичних уявлень, інтерпретуючи Сому як статевий екстаз тим самим значно примітивізуючи зміст Рігведи.

Список використаних джерел

1. Овсянико-Куликовский Д. Н. Психология мысли и чувства. Художественное творчество. Основы ведаизма / Д. Н. Овсянико-Куликовский. – СПб.: Изд. т-ва «Общественная польза», 1909. – 235 с. – (Собрание сочинений: 9 т.; т. 6).
2. Овсянико-Куликовский Д. Н. Зачатки философского сознания в древней Индии / Д. Н. Овсянико-Куликовский // Русское богатство. – 1884. – № 7 (Июль). – С. 90-120.
3. Овсянико-Куликовский Д. Н. К истории культа огня у индусов в эпоху Вед. Основы ведаизма: культы огня и опьяняющего напитка / Д. Н. Овсянико-Куликовский. – М.: Либроком, 2012. – 186 с.
4. Овсянико-Куликовский Д. Н. Опыт изучения вакхических культов индоевропейской древности в связи с ролью экстаза на ранних ступенях развития общественности / Д. Н. Овсянико-Куликовский. – Одесса: Тип. И. А. Зелёного, 1883. – Ч. 1: Культ божества «soma» в Древней Индии в эпоху Вед. – 240 с.

5. Овсянико-Куликовский Д. Н. Религия индусов в эпоху Вед / Д. Н. Овсянико-Куликовский // Вестник Европы. – 1892. – № 4. – С. 662-694 ; № 5. – С. 217-242.

6. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию: пер. с нем. / В. фон Гумбольдт. – М.: Прогресс, 1984. – 398 с.

7. Rappaport R.A. Ritual and Religion in the Making of Humanity / R.A. Rappaport. – Cambridge University Press, 1999. – 557 p.

References

1. Ovsyaniko-Kulikovskiy D. N. Psihologia misli i chustva. Hudozhestvennoe tvorchestvo. Osnovi vedaizma / D. N. Ovsyaniko-Kulikovskiy. – SPb. : Izd. t-va «Obshchestvennaya polza», 1909. – 235 s. – (Sobranie sochineniy: 9 t.; t. 6).

2. Ovsyaniko-Kulikovskiy D. N. Zachatki filosofskoho soznaniya v drevney Indii / D. N. Ovsyaniko-Kulikovskiy // Russkoe bohatstvo. – 1884. №7 (Iyul). – S. 90-120.

3. Ovsyaniko-Kulikovskiy D. N. K istirii kulta ohnya u indusov v epohy Ved. Osnjvu vedaizma: kulti ohnya i opyanyayushcheho napitka / D. N. Ovsyaniko-Kulikovskiy. – М.: Librokom, 2012. – 186 s.

4. Ovsyaniko-Kulikovskiy D. N. Opit izucheniya vakhicheskikh kultov indoevropеiskoj drevnosti v svyazi s rolyu extaza na rannih stupenyah razvitiya obshchestvennosti / D. N. Ovsyaniko-Kulikovskiy. – Odessa.: Tip I. A. Zelenoho, 1883. – Ch. 1: Kult bozhestva «soma» v Drevneyi Indii v epochu Ved. – 240 s.

5. Ovsyaniko-Kulikovskiy D. N. Religia indusov v epohu Ved / D. N. Ovsyaniko-Kulikovskiy // Vestnik Evropi. – 1892. - № 4. – S. 662-694; № 5. – S. 217-242.

6. Humboldt V. fon Izbrannie trudi po yazikoznaniyu: per. s nem. / V. fon Humboldt. – М.: Prohress, 1984. – 398 s.

7. Rappaport R.A. Ritual and Religion in the Making of Humanity / R.A. Rappaport. – Cambridge University Press, 1999. – 557 p.

Summary

The importance of scientific heritage of one of Ukrainian philosophers, linguist, O. Potebnya's follower and honourable member of the Petersburg Academy of Sciences D. Ovsyaniko-Kulikovskiyi is analysed in the paper. Investigate philosophical and linguistic doctrine of D. Ovsyaniko-Kulikovskiyi, which was aimed at defining the essence and nature of a living human language, study the problem of its origin, the role of research in the cognitive and creative activity of the individual and nation as a whole.

The author argues that dividing basic methodology's position of cultural and historical school, scientist concentrated his attention on deep problems of relationship between language and thought, distinction between scientific and artistic thinking, relationship between literature and general psychology, psychology of creativity and perception of fiction. Scientist managed to understand relationship between language and thinking, turned to meaning of a word and its internal form, having found a word role in research and artistic activity.

The main attention is referred to one of the least studied aspects of D. Ovsyaniko-Kulikovskiyi's work in native and foreign intellectual discourses – Vedas. Theoretical generalization of Vedas were, first, a kind of empirical base formation linguophilosophical issues, second, opened an opportunity for rethinking features of spiritual development of mankind in the early stages of social and cultural development, third, formed the theoretical background of disproving intellectual discourse trends of Europocentrism in the nineteenth century.

D. Ovsyaniko-Kulikovskiy's heritage on hermeneutics text Rigveda quite respectable. Scientist studies in his researches the problems of the Rigveda's tests chronology, especially the social and cultural life and theory of Aryan conquest in India, the total classification mentioned in this spiritual work.

Despite the fact that scientific activity of D. Ovsyaniko-Kulikovskiy has been explored enough, the problem of the philosophy of language in his works is not fully disclosed neither in European nor in national researches.

Investigate the learning features interpretations of Rigveda by D. Ovsyaniko-Kulikovskiy and identifying the place of linguophilosophical problems in this activity. The theoretical background of naturalistic and psychological paradigm interpretation of the Rigveda's texts by D. Ovsyaniko-Kulikovskiy was the idea of W. von Humboldt that language is a function of the soul. Interpretation of Rigveda in D. Ovsyaniko-Kulikovskiy's works occurred in the context of positivist evolutionism, but a thinker could not completely distance itself from its naturalistic interpretation.